

زیبایی‌شناسی و جامعه‌شناسی هنر

نویسنده:

جیمز ولف

مترجم

دکتر لیلا شعبانی

نشر علم

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه : ولف، جانث Wolff, Janet
عنوان و نام پدیدآور : زیبایی‌شناسی و جامعه‌شناسی هنر/نویسنده جنت ولف؛ مترجم لیلا شعبانی.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات علم، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۱۸۰ ص.

شابک : 978-964-224-668-7

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : عنوان اصلی: sociology of art, 2nd ed, c1993 Aesthetics and the

یادداشت : کتاب حاضر فیلا تحت همین عنوان، با ترجمه بابک محقق توسط انتشارات

فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، موسسه تالیف، ترجمه و نشر آثار

هنری "متن" در سال ۱۳۸۹ ترجمه و منتشر شده است.

موضوع : زیبایی‌شناسی

موضوع : هنر و اجتماع

شناسه افزوده : شعبانی، لیلا، ۱۳۵۵ - مترجم

رده بندی کنگره : ABF / ۱۳۹۳

رده بندی دیویی : ۱۰۱۷

شماره کتابشناسی ملی : ۷۵

زیباشناسی و جامعه‌شناسی هنر

نویسنده: جنت ولف

مترجم: دکتر لیلا شعبانی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۱۰۰ جلد

چاپ و صحافی: رامین

لینوگرافی: بانتر

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۶۶۸-۷

خیابان انقلاب - خیابان دوازده فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری

بن پست گرانفر پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

زیبایی، هنر و شناخت جامعه

مسلمان یکی از احوال و اسباب پایداری و ماندگاری حرکت و سیر تحول و دگرگونی یک جامعه که راجع به نیست آن به تاریخ می‌گردد، هنر است. و در تمامی عرصه‌های هنر آنچه که تمایز و دگرگونی و الگوی هنر در تاریخ بشریت، زیبایی هنر است که سواره عناصر پدید آورنده آن را در تاریخ به ثبت می‌رسانند، این اثر حاصل هم اندیشی، تجربه، و نگرش ما در جایگاه و نقش هنر و پدیداری زیبایی در هنر، ناشی از جامعه‌ای است که می‌تواند تاثیراتی عمیق به نسل‌های شایسته و خالقان آثار هنری را به آن از مسیر زیبایی و به منظور پیوست در تاریخ و در نتیجه انتقال پیامی و تحول به نسل‌های آینده، و در ارتباط با گذشته داشته باشد، و نشانه‌هایی برای آینده و نسل پیش روی تلاش، کوشش و ایجاد ارتباطی بر آمده از واقعیت‌های تاریخی و جایگاه شایسته هنر و زیبایی در جامعه و ادامه مسیری که بر نشانه‌های رنگارنگ عرصه هنر در تاریخ استوار بوده است. باور داریم، هنر است که تاریخ را می‌سازد و تاریخ در هنر متحول می‌گردد و پایان آن بی پایان است. تلاش، خلاقیت و همت آیندگان و تمامی سازندگان تاریخ را ارج می‌نهیم و خود را مرهون این عزیزان می‌دانیم و بر ادامه راهشان عزمی و اراده‌ای خستگی‌ناپذیر تا سراچشمه خورشید زلال می‌پیمائیم. حاصل تحقیق، پژوهش و

ممارست اینجانب و کوشش‌های بی بدیل و غوغاگر همکار خستگی ناپذیر و
هموار جستجوگر و پژوهشگر سرکار خانم دکتر لیلا شعبانی، که اگر نبود
صبوری توأم با اراده‌ی هدفمند این بانوی اندیش ورز، هرگز چنین محصولی
پدیدار نمی گردید. امید که همواره چنین باد.

علی پویان

تهران - ۲ شهریور ماه ۱۳۹۳

www.ketab.ir

- ۷ نقدی به چاپ دوم: زیبایی‌شناسی در دوران پست‌مدرن
- ۱۳ ۱- نقد جامعه‌شناسانه زیبایی‌شناسی
- ۳۹ ۲- جامعه‌شناسی در برابر زیبایی‌شناسی
- ۷۳ ۳- ارزش زیباشناختی سینما
- ۱۰۳ ۴- ماهیت امر زیبا
- ۱۲۹ ۵- ویژگی خاص هنر
- ۱۶۱ ۶- به سوی زیبایی‌شناسی جامعه‌شناسانه

مقدمه‌ای بر چاپ دوم: زیبایی‌شناسی در دوران پست‌مدرن

در طول ده سالی که از نوشتن کتاب من می‌گذرد، بسیاری از چیزها تغییر کرده است. پرسشهای زیبایی‌شناسی در رشته‌های هنری، در دانشگاه و در عرصه‌های اجتماعی گسترده‌تر در فرهنگ اروپایی - آمریکایی اهمیت تازه‌ای پیدا کرده است. جالب‌تر این‌که فضایی از علاقه درونی - یکپارچه کارزارهای اصلی و همگانی بحث سیاسی تبدیل شده است. علاقه بر روی، محققان علوم انسانی نسبت به گذشته به رویکرد اجتماعی - انتقادی در هنر و ادبیات علاقه بسیار زیادتری نشان داده‌اند. برعکس محققان مطالعات فرهنگی انتقادی درصدد جانبداری از بازگشت به زیبایی‌شناسی سنتی با این حال همان‌طور که در فصل آخر این چاپ جدید استدلال کرده‌ام، معجزه می‌شود که اینها همان دلایل بازگویی موضوعی است که من در کتاب به آن پرداخته‌ام. از آنجا که بسیاری از چیزها تغییر کرده است، ساختارهای فرهنگی تضاد میان امر زیبایی‌شناختی و امر اجتماعی به هیچ‌وجه شفاف رویت نمی‌شود.

به یقین دیگر امکان‌پذیر نیست که نقدی کلی از زیبایی‌شناسی و ایدئولوژی‌های علوم انسانی ارائه دهیم. در طول ده پانزده سال گذشته، رشته‌های نقد ادبی، تاریخ هنر و حتی این اواخر موسیقی‌شناسی و رویکردهای نقادانه تحلیل و روش اجتماعی تاریخی تغییر کرده است (اگر نگوییم مورد هجوم واقع شده است). بسیاری از این‌ها با نقد سیاسی زن‌باوری (فمینیسم) و نقد پسااستعماری ارتباط دارند. (در ایالات

متحدہ برعکس بریتانیا، نقد بر مبنای تحلیل طبقه‌ای نسبت به این علایق در ردیف دوم اهمیت قرار دارند.) برخی از این‌ها بیشتر محصول نظریه‌اند (به‌ویژه نظریه موسوم به پساساختارگرایی) تا نتیجه تعهد سیاسی. همان‌طور که در فصل آخر این کتاب به آن اشاره کرده‌ام، در خصوص ادعاهای بیشتر این اثر برای تحلیل جامعه‌شناسانه ملاحظات جدی دارم؛ این است که تنوع رویکردهای مطالعات در خصوص تاریخ ادبیات جدید، نقد باوبانه، تاریخ هنر جدید و دیگر رشته‌های انتقادی قابل توجه‌اند. حداقل می‌توان گفت که نقد جامعه‌شناسانه جدی گرفته شده است. (نمی‌توان ادعا کرد که محققان علوم انسانی تحت تأثیر جامعه‌شناسان یا آثار آنها قرار گرفته‌اند. حای که خیلی تغییر نکرده است این است که این رشته‌ها به‌صورت مستقل و متمایز باقی مانده‌اند و این که به خصوص جدایی بین علوم انسانی و علوم انسانی آشکارا در حال اتفاق است.)

همچنین توجه کردن به انتشار متون سیاه که به‌طور مستقیم موضوع تولید اجتماعی زیبایی‌شناسی را مدنظر قرار دادند، ارزشمند است. برخی از این متون تاریخی هستند مثل مطالعات لوئیس^۱ و پل دیماگیو^۲ در خصوص ظهور تاریخی سلسله مراتب زیبایی‌شناسی (روشنفکر و عامی) در قرن نوزدهم و کاوش پیتربورگر^۳ دربارهٔ ظهور نهاد

1 Lawrence Levine

2 Paul DiMaggio

3 Peter Burger

هنر و امر زیبا به عنوان قلمروی مستقل (لوین، ۱۹۸۸؛ دیمایو، ۱۹۸۲؛ برگر، ۱۹۸۴). برخی از این متون فلسفی و نظری هستند مثل تعریف دوباره ژاک دریدا^۱ از امر زیبا (دریدا، ۱۹۸۷) و تاریخ مفصل مبنای اجتماعی نظریه‌های زیباشناختی تری ایگلتون (ایگلتون، ۱۹۹۰). مورخان ناباور مبنای جنسیتی سلسله مراتب زیباشناختی و نظریه‌های پسا استعمار را به‌سج داده‌اند (به طور مثال، پارکر، ۱۹۸۴؛ فلسکی، ۱۹۸۹). نظریه‌های استعماری دربارهٔ روش‌هایی که در آنها موزه‌ها و دیگر نهادهای فرهنگی در ساختار ارزشیابی‌های قوم‌محورانهٔ هنر و فرهنگ مشارکت داشته‌اند کلاسیک شده (کلیفورد، ۱۹۸۸؛ کارپ و لوین، ۱۹۹۱) و مهم‌تر این‌که همه بحث در خصوص فرهنگ و فلسفه "پست‌مدرن"، با نسیب کردن این موضوع به طور کلی برای زیبایی‌شناسی سنتی و همچنین مسائل مختلف یک جامعه‌شناس فرهنگ، چالش تازه‌ای را به وجود آورده است (رجوع کنید به فاستر، ۱۹۸۸؛ بنجامین و اسبورن، ۱۹۹۱). همهٔ این موضوعات در فصل آخر بحث خود را می‌شمارند.

با بازاندیشی در خصوص این موضوعات در اوایل دهه ۱۹۹۰ غیر ممکن است که روش‌هایی که در آن موضوعهای به ظاهر زیباشناختی در عرصهٔ سیاسی به‌ویژه در ایالات متحده نقش ایفا کرده‌اند، نادیده گرفته شوند (رجوع کنید به بولتون، ۱۹۹۲). مشاجره‌های تند و ویرانگر در

۱ Jacques Derrida

خصوصاً "مصلحت‌اندیشی سیاسی"^۱ (PC) در حالی که در ابتدا بر برنامه آموزشی نهادهای آموزش عالی (و انتقاد مفروض از ارزشهای غربی) متمرکز بوده است، در خصوص فرهنگ نیز مصداق داشته است. مدافعان ارزش‌های سنتی، در برابر ایجاد خطر مصلحت‌اندیشی سیاسی برای کنار گذاشتن مطالعه فرهنگ غرب - به‌طور عمده ایجاد نوعی تخیل انتقادی - حال امری بود که در تحریک بسیاری از مردم مؤثر بود - به مقدار خیلی زیادی به دفاع از هنر بزرگ و اصول ادبیات، هنر و موسیقی که به‌ظاهر در خطر هستند توجه کرده‌اند. (نک: آوفدراهایده، ۱۹۹۲؛ برمن، ۱۹۹۲) پس از این همه پرسش در خصوص زیبایی‌شناسی در فضای عمومی قابل تصور بود.

در عین حال این شاهدی است بر این مدعا که اگرچه در یک دهه بسیاری چیزها تغییر کرده است، اما در اساس به همان شکل باقی مانده‌اند. چرا که آنچه ما دیده‌ایم راهبرد رایج است. هیچ قدیمی است: دفاع سنتی از ارزش‌های ثابت (که در میان آنها ارزش‌های فرهنگی و زیباشناختی همواره اولویت داشته‌اند) و مقاومت در برابر هنجارهای انتقادی تفکر. اینها موضوعهایی است که من در این کتاب، به‌دور یک قالب متفاوت، مطرح کرده‌ام. من هنوز معتقدم که می‌توان در دفاع از زیبایی‌شناسی جامعه‌شناسانه استدلالی ارائه کرد. توضیحات هیلتون کرامر^۲، بلوم^۳

1 Political correctness

2 Hilton Kramer

3 Allan Bloom

ای. دی. هیرش^۱، داینش دی سوزا^۲ و دیگر نویسندگان محافظه‌کار در خصوص فرهنگ صرفاً جدیدترین تفسیر از واکنش‌های پرهیجان دهه ۷۰ برای اثر ایگلتون، ریموند ویلیامز^۳، تی جی کلارک^۴ و دیگران است.

تیل دیگری هم وجود دارد که چرا فکر می‌کنم روابط میان امر زیبا، امر سیاسی و امر اجتماعی هنوز به بررسی نیاز دارد و این مربوط می‌شود به دغدغه من در خصوص پذیرش (و انطباق) رویکردهای انتقادی در علوم انسانی به ویژه در آمریکای شمالی. در فصل ۶ (تنها فصل کتاب که در چاپ دوم تازه نگاشته شده است) خاطرنشان کرده‌ام که حجم زیادی از این اثر صرفاً تظاهر به طریقتاری از جامعه‌شناسی است. به علاوه نویسندگان بسیاری که مسئول اصطلاح "مطالعات فرهنگی"^۵ (که این روزها بیشتر در گروه‌های ادبی و در آسمن زبان مدرن ایالات متحده رواج دارد) را برعهده گرفته‌اند، به روشنی بانی اولیه این طرح را تغییر داده‌اند (برای مثال همان‌طور که در مرکز مطالعات فرهنگی معاصر دانشگاه بیرمینگهام در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ توسعه یافته است). البته هیچ‌کس حق انحصاری عنوان "مطالعات فرهنگی" را ندارد، و اینکه این روزها اغلب به ظاهر توصیف مطالب جدید و خلاقانه است به این معنا نیست که به نحوی موضوع خلط شده است. اما این طرح جدید

1 E. D. Hirsch

2 Dinesh D ' Souza

3 Raymond Williams

4 T. J. Clark

5 Cultural studies

مطالعات فرهنگی طرحی نیست که الزاماً در تحلیل اجتماعی - تاریخی و نقد زیبایی‌شناسی نقشی داشته باشد. (نک: نلسون، ۱۹۹۱)

این کتاب به آنچه آن را "چالش جامعه‌شناسانه برای زیبایی‌شناسی" می‌نامم می‌پردازد. این کتاب روش‌های بسیاری که رویکردهای جامعه‌شناسانه، (نه همیشه و الزاماً در چهارچوب اصول حرفه‌ای جامعه‌شناسی) از طریق آنها سؤالات مهمی برای زیباشناسی سستی مطرح می‌شوند، بررسی می‌کند. من پاسخ‌های متنوعی را که به این چالش داده شده است مورد بحث قرار دادم؛ و در خصوص رابطه میان مسائل ارزش سیاسی و مسائل ارزشی زیبایی‌شناسی سؤالاتی مطرح کرده‌ام. این کتاب همان قدر که به دفاع از زیبایی‌شناسی می‌پردازد به نقد زیباشناسی سستی^۱ می‌پردازد. خیلی مشتاقم که با کسانی که نشانه‌های "امپریالیسم جامعه‌شناسانه" که در آن زیبایی‌شناسی کاملاً به موضوعات سیاسی و اجتماعی تقلیل می‌یابد، مقابله کنم. (نک: وولف، ۱۹۹۲) در پایان مطالعه‌ام را با بحث دربارهٔ ویژگی امر زیبا پایان داده‌ام، با این امید که گفت‌وگوها و نهادهای فضای زیباشناختی از فضای اجتماعی مبرا می‌شوند. برای اثبات تعهدم به این دیدگاه، برای طرح روی جلد چاپ این کتاب یک اثر از امیل نولده^۲ را انتخاب کرده‌ام، کسی که به سیاست‌های نازی پرداخته است او در فصل دو اشاره کرده‌ام.

1 defence

2 traditional

3 Emil Nolde